

Dubrovačka Republika u međunarodnim odnosima

Dr Ilija MITIĆ
Dubrovnik

Za međunarodni položaj svake države od bitnog je značenja da je ista priznata od strane većine država međunarodne zajednice. Strane države primanjem službenih predstavnika druge države na područje svoje zemlje, kao i upućivanjem svojih službenih predstavnika u dotičnu zemlju zapravo priznaju njezinu samostalnost. Polazeći sa tog stanovišta Dubrovačka je Republika bila priznata kao samostalna država u međunarodnim odnosima.

Oslobođenjem odmletačkih vlasti (1358. g.) Dubrovnik postaje samostalna država koja se od sredine XV stoljeća počinje nazivati Republikom. Dubrovnik kao mali grad — država nije nikada igrao značajnu ulogu u evropskoj politici, ali je uspio zahvaljujući velikom broju svojih konzularnih predstavnika (50 u XVI, preko 80 u XVIII stoljeću) u raznim mediteranskim lukama, da postane važan ekonomski faktor ne samo na Balkanu već i na velikom dijelu Mediterana. Dubrovačka konzularna služba imala je prvenstveno privredni, a zatim i politički karakter pa su iz tog razloga postojanje i djelovanje dubrovačkih konzula i organizacija konzularne službe bili od životne važnosti za pomorsku trgovinu, a time i za ekonomski napredak Dubrovnika i Dubrovačke Republike.

Pored konzularnih predstavnika Dubrovnik se u vanjskim odnosima, kad je to zatrebalo, služio i izvanrednim diplomatskim poslanicima biranim od slučaja do slučaja (poklisari harača u Carigrad, diplomatski poslanici »ad hoc« na evropskim dvorovima i sl.).

Krajem XVII stoljeća javljaju se, kao i u ostaloj Evropi, stalni diplomatski predstavnici Dubrovačke Republike na dvorovima evropskih vladara. Prvog nalazimo u Rimu (1685. g.), a zatim u Beču nekoliko godina kasnije, a krajem XVII stoljeća i u Veneciji. Ovaj u Veneciji nije bio službeno priznat od mlatačke vlade jer Venecija nije nikada prizala Dubrovnik republikom, već samo komunom — općinom. U Napulju se diplomatsko predstavništvo Dubrovnika pojavljuje početkom XVIII stoljeća, a tamošnji je predstavnik nosio naziv »konzul i agent«, jer je obavljao ujedno konzularne i diplomatske poslove za Republiku. U Francuskoj je dubrovačka vlada osnovala diplomatsko predstavništvo u Parizu u drugoj polovini XVIII stoljeća (1774. g.).

Sva korespondencija koja je dolazila od diplomatskih predstavnika čitala se u Senatu, a najmlađi član Malog vijeća vršio je dužnost ministra vanjskih poslova Dubrovačke Republike. Dubrovački diplomatski predstavnici bili su velikim dijelom stranci, a bilo je i nekih podanika Dubrovačke Republike.

U Dubrovniku, kao državi priznatoj od evropskih zemalja, boravili su i predstavnici stranih država. Ti su predstavnici vršili ujedno diplomatske i konzularne poslove za svoju zemlju, a nosili su razne nazive: generalni konzul, konzul, agent, komesar za trgovačke poslove, otpravnik poslova i carski rezident, već prema položaju i dužnostima koje je pretežno obavljao.

Prvi se strani predstavnici pojavljuju u Dubrovniku poslije oslobođenja od vlasti Venecije kad Dubrovnik postaje samostalna država. Venecija je držala svog predstavnika u Dubrovniku sve do sredine XV stoljeća, dok se predstavnik Đenove spominje u XV stoljeću. Sredinom istog stoljeća nalazimo u Dubrovniku konzula Barcelone, Katalonije, Ankone, Aragonije i Mesine. Od kraja XV do početka XVII stoljeća boravio je u Dubrovniku i konzul Firence, dok se početkom XVI stoljeća spominju konzuli Sicilije, Kalabrije i Apulije.

Već početkom XV stoljeća nalazimo u Dubrovniku napuljskog konzula, a kad je Napulj došao pod upravu Spanije početkom XVI stoljeća španjolski konzul zastupa i interese Napulja u Dubrovniku i to sve do 1734. g. kad se Napulj odvajava od Španjolske. Od tada nalazimo ponovo napuljskog konzula — agenta u Dubrovniku.

Francuski se predstavnik spominje u Dubrovniku od početka XVI stoljeća. On je boravio u Dubrovniku neprekidno sve do ukinuća Dubrovačke Republike, samo je početkom XIX stoljeća umjesto naziva »konzul« nosio naziv »komesar za trgovačke poslove«, kao i konzul Dubrovačke Republike u Marselju zbog tadašnjih političkih prilika u Francuskoj.

Početkom XVIII stoljeća spominje se austrijski »carski rezident« u Dubrovniku, koji se od sredine istog stoljeća pa sve do ukinuća Republike naziva »konzul«. Od sredine XVIII stoljeća pa sve do zauzeća Malte od strane Engleza, ovaj je otok držao u Dubrovniku svog konzula. Zadnji je došao u Dubrovnik ruski konzul, u drugoj polovini XVIII stoljeća (1788. g.) i zadržao se sve do ulaska Francuza u Dubrovnik. Pored ovih konzula u Dubrovniku se spominje još i turski predstavnik koji se zvao »emin«. On nije imao nikakvu diplomatsku ulogu već je jedino naplaćivao takse i carinu od turskih podanika koji su dolazili sa robom u Dubrovnik. U Dubrovniku je postojao do kraja XVII stoljeća i jevrejski konzul koji je zastupao dubrovačke jevreje pred vlastima na području Dubrovačke Republike.

Od velikih država jedino Engleska nije imala svog konzula u Dubrovniku, iako je bilo pokušaja da se osnuje i engleski konzulat u Dubrovniku (1804. g.).

Tokom XVII i XVIII stoljeća formiran je određeni konzularno-diplomatski ceremonijal kojeg su se obavezno pridržavali svi strani predstavnici u Dubrovniku. Konzularno — diplomatski patent stranog predstavnika potpisivao je, u većini slučajeva, vladar zemlje koju je dotični predstavnik zastupao. Neko su vrijeme i dubrovački podanici obavljali konzularne poslove za strane zemlje ali je dubrovački Senat (1783. g.) bio zabranio svojim podanicima da na području Dubrovačke Republike obavljaju javne službe za strane države.

Dubrovnik je uspio od kraja XIV stoljeća pa sve do ukinuća Republike (1808. g.), da izgradi svoj čvrst međunarodni položaj priznat od evropskih država time što je prihvatio moderne oblike diplomacije i konzularne službe, uspostavljajući konzulate u svim važnijim mediteranskim lukama, a diplomatske predstavnike u Rimu, Beču, Parizu, Napulju i Veneciji, primajući istovremeno strane diplomatsko-konzularne predstavnike u svojoj sredini. Taj stečeni međunarodni položaj odrazio se na dubrovačko ekonomsko stanje i na njegovo pomorstvo koje je pod zastavom samostalne i neutralne Republike razvilo razgranatu trgovačku mrežu po mnogobrojnim lukama Mediterana i Atlantika.

Literatura :

- 1) **Krizman B.**, Diplomati i konzuli u starom Dubrovniku, Zagreb 1957. g.
- 2) **Mitić I.**, Konzulati i konzularna služba starog Dubrovnika, Dubrovnik 1973. g.
- 3) **Mitić I.**, Predstavnici stranih država u Dubrovniku za vrijeme Republike, »Pomorski zbornik« br. 4, Zadar 1966. g.